

גידול עופות בארץ בשנת תרפ"ז.

מהר"ה של מ., לוי, מדרך לגידול עופות.

א. המצב הכללי.

מלבד הנקודות באזור, בקו מחיפה עד כנרת, בקרתי גם את הנקודות ביהודה החל מחורש יוני. כלל אחד היה נקוט ביד, לבקר את הנקודות לפי הצורך ולפי התועלת שראיתי בבקורי. למקומות שונים הייתי בא פעם בחדש ולמקומות — פעם בחדשיים, מלבד מקרים יוצאים מן הכלל שבקרתי לפי הדרישה; כס"ה בקרתי 40 נקודות. מלבד זה פנו אלי במשך השנה עשרות אנשים ממקומות שונים בארץ להתייעץ על גידול עופות. מספר העופות במשקים.

במשקי העסקים היו בתחלת השנה 16,000 עופות, הרוב תרנגולות. משאר המינים כנון ברווזים, אווזים, תרנגולי הודו נמצאים פחות מעשרה אחוזים. גידול השנה — אפרוחים 54,000 עד 1 לאוקטובר נמצאו עופות מבוגרים בקרוב 22,000. ביהודה ושומרון היו בתחלת השנה 11,000. גידול השנה — 15,000—20,000 אפרוחים.

הנזעים.

1) לנהורן-לבן — רובם מתולדות ההכלאה של הלנהורן עם העופות המקומיים.

2) רהור אילנדרר, גם כן מתולדות ההכלאה של הרר והמקומיים.

3) מעורבים — עפר מקומיים ונזעים שונים מחיל.

4) באילו מקומות רואים גם מעט מהנזעים סוסיקס בהר ואורפינגטון לבן.

שני הנזעים האחרונים הם מהעופות שהממשלה הכניסה לעכו ומכרה ביצים ותרנגולים לגידול. לעי העוסקים הצליח יותר מהאורפינגטון.

בדרך כלל הולך הלנהורן וכובש את הארץ, אולם אצל רבים יש נטיה השנה לגידול עוף יותר כבד כמו הרר וכי הסתאים יותר למכירה בשוק לשם שמוש לבשר. החוסר שמורגש בכל שנה בתרנגולים טהורים מתאימים לגידול, גורם להתפתחות אטית של הנזעים לנהורן ורר. אילו היו תרנגולים אלו יותר מצויים, שני הנזעים הנ"ל היו מתפתחים במהירות יתרה, אולם בעזרת הממשלה, שיסדה בשנה שעברה (תרפ"ז) תחנות לגידול עופות בעכו ובירושלים, אולי יוטב המצב, בתנאי שהממשלה תכוון את עבודתה העיקרית למטרה הרצויה ותשמור על העיקרים החשובים ביותר לגידול תרנגולים מוכשרים ומוזנים בכל המעלות הנותנות את האפשרות להשיב ולחזק (to breed up) את ההלקה משנה לשנה.

לולים.

בעמק נבנו השנה לולים חדשים במקומות שונים: עשרה בנינים בשביל עופות מבוגרים ושבבעה עשר בשביל אפרוחים, מהם 22 מבטון וחמשה מעץ. לולים רבים הולכים ונבנים עוד, בדרך כלל הבנינים בעמק ראויים לתעודתם. גורל הלולים מתנודד במרות שונות — 30—100 מטרים מרובעים, כס"ה נמצאים בעמק 150 בנין, מהם 115 בניני עץ, 35 בניני בטון. ביהודה ובשומרון — 12 לולי בטון, 20 — עץ, אחרים מטרנוליים; מלבד הלולים שנבנו או שהולכים ונבנים בארבע הנקודות: הרצלחה, רעננה, עין-חי ומגדאל.

בהרצליה יש נטיה רבה מאוד לבנין לולים, והלולים טובים מביטון; אם רק ירכשו להם את היריעות הדרושות לכך, יכול ענף זה להתפתח במקום זה.

המחלות.

המחלות המצויות ביותר הן: הצטננות, אבעבועות, תולעים, ספירוכיטוזה, שלשול, נזלת סדומה ומקרים אחרים, שדרשו בדיקות בקטרילוגיות וכו'. מתולעים ואבעבועות סבלו העופות השנה במדה יותר מרובה מאשר בשנים הקודמות.

ברפוי המחלות נוכחתי: (א) לשם רפוי שלשול בעופות טוב להשתמש במי פחמים—להשקותם פעמים אחדות עד שהשלשול עובר. (ב) לרפוי מתולעים טוב לסגור את העופות לנמרי בלול ולא להוציאם לחצר בכלל. בלול הם מקבלים פעמים רפוי בטבק ואז אפשר להוציאם לחצר נקיה אם ישנה על יד הלול, ויא חצר שלא טיילו בה עופות במשך השנה ובטחים שאין בה תולעים. אם אין חצר כזו צריך להחזיק את העופות כל הקיץ כלואים בלול, אבל הלול צריך להיות מאוור למדי ואין להחזיק בו יותר מ-2½—3 עופות על כל מטר מרובה רצפה; הרצפה צריכה להיות מבטון.

הצטננות.

מהצטננות סבלו במקומות שונים העופות הזקנים והאפרוחים מנידול השנה. מנידול השנה סבלו בעיקר העופות שלא הנכנסו בגילם הצעיר לעמוד על רפיים בזמן הדרוש מחוסר סדר וכדו'. העופות היו מוכרחים להצטנף בפנות ולסבול מהאוויר הקשה, המתהווה מאופן עמידה זו. העופות הזקנים המצוננים נרפאו עיי העברתם למקום פתוח, במקום שהאוויר חפשי יותר. לא ראיתי השנה מקרי הצטננות בין העופות שלנו בלול הפתוח במשך כל הקיץ, אבל היו מקרים רבים של הצטננות בעופות שלנו בלולים סגורים שבהם חלק מקיר החזית היה פתוח. מזה אפשר ללמוד שהלול המזרחי הוא הכי מתאים בשביל העופות במשך כל הקיץ. ובימות החורף—יוכל היות שיצטרכו באי אלו מקומות לסגור את השטח הפתוח בקירות הצדדיים בתריסים של פח במשך שלשת החדשים הכי קשים, אבל בדרך כלל יספיקו המסכים העשויים בד להגן בפני הרוחות והגשמים אם יסודרו כהוגן.

הלול המזרחי, שמתחסיס אליו לעיע באי-אמון, צריך להבנות באופן הכי פשוט כפי שהצעתי, וישוכלל במשך השנים הבאות לפי הנסיון, אבל אם כל אחד יוסיף נוסף משלו, טרם שנוכחו בצורך תקונים מן המעשה—הברכה לא תשלוט בו. בכלל באו אנשים לידי אבסורדיות ידועה בהלכות בנין לולים. פחד הקרציות דובץ על כולם ואין מתחשבים עם גורמים אחרים קשים וחשובים יותר; העובדה הזאת שהתחילו לבנות הכל מבדול, דלתות, חלונות, נג וקירות ברזל וכו', אין זאת אומרת שהבטיחו בזה את סביבת העופות שתהא נקיה מהקרציות; מכניסים בזה גם מנרעות אחרות. הלולים שכבר נבנו במקומות שונים יוכיחו לנו כשנה הבאה או בשתי השנים הבאות את הדרך הנכונה והמתאימה ביותר.

מצב הלולים בקבוצות.

עצם הלול, סדרו, הטפול בעופות וכו' טוב יותר בקבוצות מאשר במושבים, כי בלול הקבוצה יש איש מיוחד או אנשים מיוחדים הרואים לו, הוכנסה קצת שיטה, יש

פחות בטול מאשר בשנים הקודמות, ההתקדמות היא במדה ניכרת בכל המובנים. בכל הקבוצות הנשים עובדות, עובדות ולא מנהלות, ההנהלה של הלול נמסרה לגורלו של כל המשק, ז"א גורלו של הלול תלוי במול... תלוי — מי הם חברי ועדת הכלכלה או הועדה המסדרת, בכל הקבוצות הגיעו כבר לירי מוסכמות בעבודת הלול, בכל זאת נדמה לי, שגם החברים צריכים היו להכנס בעבודה זו, נדמה שאלו היתה עבודה מעורבת היו לומדים איש מרעהו, החבר היה לומר מהחברה כיצד לטפל בבעלי חיים, כיצד לשמור על נקיון, כיצד לדיוק בכל, כיצד להתמסר ולהתאזר בסבלנות וכו' וכו' והחברה היתה לומדת מהחבר כיצד לתקן מה שצריך תקן וכיצד לטבש עצה להקל על העבודה ולהזוילה וכיצד להכניס כל מיני שנויים ותקונים וכדומה.

לפעמים מורגשת קונסרבטיביות במקצת, המביאה לירי עקשנות יתרה והעלולה להזיק ולקלקל יותר מאשר להועיל, אולם לחסרון זה יש תרופה בדוקה ומנוסה — לול למופת שלפי דעתי הוא יהיה המקדש והוא ההוכחה החזקה ביותר שאין לשעון נגדה.

מצב הלולים במושבים.

בדרך כלל יש הבדל גדול בין מושב למושב ואין המצב שווה בכלום, וכשמשיש הבדל בין מושב למושב כך גם יש הבדל בין החברים עצמם בתוך המושב, המצב רע לעי' בבלפוריה, במושב הטרגסילבנים ובתל-עדשים, במושב מרחביה המצב קצת יותר טוב, הלול שכל המשפחה דואגת לו, האיש והאשה שניהם מעוניינים בו — הולך ומתקדם; אבל הלול שרק האיש בלבד דואג לו, או רק האשה, אינו בטוח בהתקדמותו או בהצלחתו, במושב יצליח הלול רק אצל חלק אחד מהחברים ולא אצל כולם, אלא אם כן המצב ישתנה ע"י עובדות מוכיחות יותר או ע"י עובדות הילדים שיתנכו ויתמסרו לעבודה.

בכל מקום מגדלים יותר מכפי הכוחות והאמצעים, ורובם עובדים בלי תכנית ברורה ומסוימת — כמה לגדל? איך לגדל? עד היכן הוא המסשטב? ולכן גם המעוניינים בדבר צריכים להדרכה.

לול למופת בכל מושב הוא דבר הכרחי להצלחת הענף הזה, בכלל רחוקים לולי המושב מהפסד אבל מלבד הספקת הבית, קטנה היא ההכנסה בכסף הנכנס ללול מהחוץ ומזכרמים להגדילה לפי הצורך והבטחון, כאופן ממוצע מכנים הלול בצורתו של עכשיו 20 — 25 ליים ריוח, וכרוב ההכנסה הזאת משתמשים בבית, בדווח כספי משני לולים בכפר יחזקאל שהגנו מביאים למטה אפשר לראות, שהלולים מסוגלים גם להביא לבעליהם רווחים יפים.

מצב הלולים בהתישבות החדשה.

במקומות אלה שהערכוביה וחוסר ידיעה שולטים בהם צריכה מחלקת ההדרכה לעבד תכנית בשביל לול למופת ולהראות במעשה איך להתחיל בענף זה באמצעים הכי מינימליים.

בהתישבות החדשה ביהודה כגון: בהרצליה, מגדאל וכו' ששם אינם מונכלים כל כך באמצעים כמו ביריעות אלימנטריות בעבודה ובסבלנות, נראית נטיה לפתוח ענף גידול עופות, הבנינים הגדולים מביטון יעידו על זה, אם לא תהיה שם הדרכה מתמדת מסודרת וחרוצה, יתקוף אותם האויש בענף זה, טרם שיגמרו את הסדורים וטרם יספיקו ללמוד דבר מה מנסיונם.

מצב השוק והמכירה.

המכירה של תוצרת העופות העודפת שבמשקים עברה דרך המחלקה לתוצרת וגם דרך סדורים פרטיים. בכלל לא היה כל קושי במכירה. הדרישה לא חדלה במשך אכל השנה וגם המחיר לא היה רע. המחיר המינימלי היה בעד עופות חיים 2 גר'ם האוקיה, 2 בחיפה ו-2,5 ביהודה, גם בזמן שהביאו עופות באניות מחו"ל: מאורסה, בירות וכו'. לביצים הדרישה לא נפסקת במשך כל השנה ואין בידי המשקים למלאותה, למרות זה שמכניסים כסדר ביצים מסוריה, כי ביצי המשקים הן גדולות וטריות יותר. הגה לדוגמה המטבח של תחנת החשמל בנשר אינו חדל מלדרוש ביצים יום יום, יש לו צורך ב-500 — 600 ביצים בכל יום ומסכים לשלם יותר ביוקר מאשר המחיר הרגיל בשוק, באשר מנהלי המטבח מעונינים בביצים טובות ואין בידי המחלקה לתוצרת למלאות את בקשתם, כמו כן יש דרישה מחברת ספיני לכמה מאות ביצים יום יום ואנשים בערים למאות דורשים בשביל הילדים ביצים טריות ובטוחות. כדאי גם המסדרות השונים בערים היו מעונינים בזה, אבל כל הדרישות האלה תוכלנה להתמלא רק בעתיד, כי מספר העופות שישנו עכשיו במשקים יכול רק לספק את צרכי המקום ורק עודף קטן נשאר בשביל השוק. בחורף משתמשים בהרבה ביצים לדיגיה, והעודף הקטן שישנו הוא כטפה בים. מחלקת ההדרכה תצטרך בכל זאת להתחשב גם עם המעט הזה שישנו, שיבוא לשוק בצורה מסודרת ומשופרת. לשם זה צריך לסדר דפוסים של כלים מתאימים למשלוח עופות וביצים ולהציעם למחלקה לתוצרת, שתנהיגם בכל המשקים, באופן שירכשו לאט לאט את השוק ויתרכו הקופצים על התוצרת המקומית.

מכונות תוצרת הארץ.

ההתקדמות בענף גידול עופות והפרספקטיבות בעתיד עוררו את האיניציאטיבה לעתוד בית חרושת. מדרגה למדינות וכלים שונים בשביל העופות. בקרתי פעמים אחדות את מקום העבודה ונתתי להם הוראות שונות מה שנוגע לשכלול הכלים השונים וכו'. הבטחתי להם בשם המחלקה עזרה והתענינות בכל זמן שידרש. המשביר קבל את המוכנות של המכונות והודות לסדר זה אפשר יהיה להשיג בארץ מכונות במחיר זול יותר מאשר היה עד עכשיו.

מוון לעופות:

בשר. כידוע היה מחיר הבשר לעופות 6 גר'ם הקיג ויותר מזה. בשנה זו קבל עליו המשביר לראוי שיהיה בשר לעופות במשך כל השנה, ואמנם קיים את הבטחתו ומכר בשר בתחלת השנה במחיר שלשה גר'ם הקיג ובאמצע השנה העלה את המחיר על 3 ורבע גר'ם הקיג. הסדר הזה נתן את האפשרות להשתמש בבשר במשך כל השנה, מה שגרם בלי שום ספק לקדמה במשק העופות.

קמה חטים במקום סובין:

יש תקופות שקשה להשיג סובין והם עולים ביוקר מאד. נסיתי השנה למחון חטים לקמה גם ולהשתמש בזה במקום סובין. בשיטה זו התחילו להשתמש גם בקליפורניה לפני זמן קצר. התוצאות עד עכשיו משביעות רצון וכדאי יהיה להמשיך את הנסיון במשקים אחרים. אנב השיטה הזאת מוילה גם את ההספקה ואולי יהיה כדאי להשתמש

בה גם בזמן שאפשר להשיג סובין במחיר זול. בכל אופן השיטה הזאת תשמש לאמצעי טוב להחזיק את מחיר הסובין בשיעורו בשוק בגובה נורמלי.

המפסם:

כידוע התחיל המפסם לעבוד עוד בשנה שעברה. חשבו שהוא יוכל להמציא את כל הכמות של בשר הדרושה לע"ע בכל הארץ. לו יהיה גם חשבון למכור במחיר זול יותר היות שאין עליו הוצאות של העברה, מכס וכו'. המפסם רכש לו גם את עזרת הממשלה והיא נכונה לעזור לו בהרכבה כמו בהמצאת החמרים הנלמדים וכו'. אולם הנסיון הראה שאין למפסם די מכונות מתאימות לפתח את החרשת במדה הדרושה והרצויה. בחדש שעבר הייתי בתיא ובררתי עם העובדים במפסם את כל המצב והנה זה מה שהוברר לי: הוא אינו מספיק לקבל מהממשלה לעבוד כל החמרים הנלמדים שהוא יכולה להמציא לו, הבשר של המפסם מכיל אחוים אחדים שומן יותר מהבשר שמקבלים מחו"ל מכיון שאין להם המכונות הדרושות לכך. בצורה זו שהמפסם עובד אין לו חשבון למכור את הבשר אפילו באותו המחיר שמתקבל מחו"ל. ע"י עביר כזה הם מספירים גם את השומן שאפשר להוציא מהבשר ולמכור אותו לאחר. הוא יכול להוציא עכשיו בכל חודש שני טון בשר וטון אחד קמח עצמות. הכמות הזאת לא תספק את הדרושה של היום שהיא יכולה להגיע עד 6 טון בשר לחודש. ישנן ע"כ שתי הצעות:

א) לצמצם הפעולה; ב) להרחיב את הפעולה. בשביל ההצעה הראשונה חסר סך 300 לא"י. כמאה לא"י בשביל סדורים קטנים. ועוד 200 לא"י לשלם לשותף אחד שהשקיע בעסק את הסכום הנ"ל.

בשביל ההצעה השנייה זקוק המפסם לסכום של 2000—3000 לא"י ואז יוכל להוציא יותר בשר — כל הכמות הדרושה בארץ ואולי עוד יותר מזה. כיום ובמשך השנים הקרובות איכות הבשר היתה טובה יותר מזו של עכשו, כי יוכל להוציא יותר את החלב שבבשר. יוכל להווייל את מחיר הבשר בחמשה מילים על כל ק"ג ואולי עוד יותר. הכסף הנ"ל דרוש למפסם בשביל רכישת שטח של 4—6 דונמים אדמה להקים את הבנינים המתאימים לתעשייה זו. רכישת אוטו וכו'. עכשו המפסם מורכב מ-4 שותפים: אחד איננו עובד ושלושה עובדים, שמהם שנים עובדים את העבודה הנסה ואחד במוכירות. לפי ההצעה השנייה יצטרכו להגדיל את מספר העובדים בשנים או שלשה. המחלקה להדרכה צריכה לפי דעתי להתעניין בפתרון שאלת המפסם שהיא קשורה בשאלת התפתחות גידול עופות בארץ.

ב. דו"ח מהלול למופת בגבע מ"1 אוקטובר 1926 עד 1 אוקטובר 1927.

מספר העופות:

ב-1.10.1926 נשארו בלול 403 עופות. רובם צעירים מהגידול של 1926. במשך השנה מתו 8.5 אחוז ונמכרו 17 אחוז. נשארו ע"כ ב-1.8.1927 300 עופות מבוגרים לשם גידול בשביל השנה הבאה. מגידול השנה 1927, נשארו סדניות לשנה זו 382. ביחד נשארים ע"כ כשבע מאות עופות בלול. היות שחברי הקבוצה בגבע רוצים להרחיב את הלול בשנה הבאה עד אלק עופות להטלה הם מוסיפים לבנות עכשו לול אחד. מורח"י בשביל 800 עופות. הלול לנסיון שהוקצע ע"י מחלקת ההדרכה הולך ונממ. גודלו יהיה

הלול להדרכה בגבע.

6X5 מטרים ויכיל 100 עופות. הלול עשוי משלד של ברזל בנויה וגג של פח. הקירות מצופים ברשת ברזל כביב ועל הרשת יהיו מסכים מתוחים להגנה בפני הרוחות והנשמים. אם שיטה זו תראה לבלתי מוצלחה בשביל החורף אפשר יהיה להוסיף תריסים ולסדרו כמו לול מרחי שחציו אטום וחציו פתוח.

ה ה ט ל ה .

לפי החשבון יוצא שבאופן ממוצע היו בלול 350 עופות במשך השנה. לפי מספר הביצים שהטילו, כמפורט בדו"ח, יוצא על כן באופן ממוצע 141 ביצים במשך השנה לגלגולת. ההטלה מתחלקת לפי חדשי השנה באופן כזה:

באוקטובר הטילה כל פרזית באופן ממוצע — 11.5 ביצים.

5	"	"	"	"	"	נובמבר
7.5	"	"	"	"	"	דצמבר
15	"	"	"	"	"	ינואר
15.2	"	"	"	"	"	פברואר
20.0	"	"	"	"	"	מרץ
13.6	"	"	"	"	"	אפריל
15.5	"	"	"	"	"	מאי
11.2	"	"	"	"	"	יוני
12	"	"	"	"	"	יולי
7.4	"	"	"	"	"	אוגוסט
7.1	"	"	"	"	"	ספטמבר

141 ביצים לגלגולת

בס"ה

הדגירות.

הדגירה	הודגרו ביום	בקיעה	ביצים לדגירה	בקעו	%	ס"ה
דגירה א'	26.12	16.1	1013	630	62	
דגירה ב'	—	8.2	1000	708	70	
דגירה ג'	—	10.3	990	690	70	
			3003	2028		כמ"ה אפרוחים 3028

מתו מכל האפרוחים בחודש הראשון 86 נמכרו בחודש יולי 131
 נמכרו בחודש מרס 11 30
 אפריל . 381 מתו עד 1 לספטמבר 55
 מאי 217 נטרפו 252
 יוני 450 1613
 נמצאים כלול עד 1 לספטמבר 1927 — 415 אפרוחים, המתחלקים ל-382 פרניות 33 פרניים
 הערה: נקנו 29 פרניים.

דו"ח כספי של הלול בנבע מ-1 באוקטובר 1926 עד 1 באוקטובר 1927.

הוצאות	ל"מ	הכנסות	ל"מ
8980 ק"ג חטה	80,395	נמכר לשוק בשר	119,645
4873 . סובין	42,490	ביצים 7180	40,810
397 . דורה	3,575	למשק בשר	17,925
2011 . תירס	20,110	מביצים 44434	141,865
1960 . שיש ושעורה	14,650	מדגירה ע"י ד' מטוס	2,000
278 . כוסבה	4,000	408 פרניות ופרניים א 20 ג"מ	81,600
1218½ . בשר וקמח עצמות	28,580	לדגירה ביצים 3103	19,050
פחמים וירק	5,860		
1681½ ליטר חלב רזה	8,470		
הוצאות שונות	11,055		
34 פח נפט לדגירה ושונות	8,410		
3103 ביצים לדגירה	19,050		
29 פרניים	4,230		
הפחתת בנינים וגדרות 4%	25,000		
. כלים 12½%	13,880		
458½ יום עבודה + 19¾ יום עב"ב	120,715		
הפחתת עופות משנה קודמת לול א'	11,870		
ריוח	555		
	422,895		422,895

הערה: הלול בנבע התנהל במשך השנה ע"י עובדות מיוחדות שנהלו רשימות מדויקות במשך כל הזמן. הכל היה מדור ושקול ואין לחשוב את זה בתור חשבון משוער.

רשימת אחוז התמותה כלול נבע לפי חדשי השנה.

אוקטובר	3	אפריל	¼
נובמבר	½	מאי	½
דצמבר	¾	יוני	—
ינואר	—	יולי	½
פברואר	½	אוגוסט	1
מרץ	1	ספטמבר	¾

הערות לדו"ח הכספי. לפי החשבון יוצא שהלול שלם 27 גים בעד יום עבודה ונשאר רק עודף קטן — ריוח. לפי דעתי החשבון של הכנסה הוא מצומצם יותר וההוצאות גדול יותר. ואלו הן הערותי לחשבון זה (גם חברי נבע הסכימו לדעת):

(א) הם חשבו את ההפחתה של הלול יותר משל הרפת. אם הרפת תתקיים 50 שנה, אין סבה לחשוב שהלול יתקיים רק 25 שנה. הלול גם הוא מכוסה, והתרנוול איננו חזק יותר מהפר להפילו. גם בניני עץ לעופות מתקיימים 25 שנה וראה לדבר, לולי העץ בבנין שטן מתקיימים 15 שנה ויתקיימו בודאי עוד מספר שנים כזה.

(ב) הפחתת הכלים היא גם כן גדולה; הכלים שנכנסו בהפחתה זו שבדו"ח יתקיימו לא 8 שנים כי אם פי שלש ולכדי פי שיתים.

(ג) את הזבל אין מכניסים לגמרי בחשבון, והוא שוה לא פחות מעשר לייט. והו זבל עופות מוכו מאד מ־20 טון אוכל מוכו.

(ד) אם יקחו את אלה בחשבון יצא שהריוח הוא גדול יותר או שיש להם בעד יום עבודה לא פחות מ־38 גים. ואחרי כל זה יש להם עוד ריוח מהביצים והעופות שהם חושבים למשק יותר בוול מאשר מחיר השוק. לדוגמה: השתמשו במשק במספר של 44434 ביצים. ויא פי שש מאשר מכרו, והביצים למשק נמכרו במחיר של 3.1 מילים הביצה, שוה יוצא 17 ביצים לשילוניג במשך השנה; ולפי האמת יוצא בכל המשקום הממוצע במשך השנה לפי המחירים המשתנים בשוק בחורף ובקיץ 12—13 ביצים לשילוניג. אצלם היו ביצים בחורף יותר מאשר בקיץ, ויא השתמשו בביצים במשק גם בתקופת היוקר; וזה מתבטא בכסף בערך בסכום של 40 לייט.

(ה) לפי החשבון כלול נבע יוצא שפרנית עד ששה חדשים ועד בכלל עולה קצת יותר מ־130 מילים בלי העבודה. העבודה עולה בקירוב 40 מילים על כל פרנית. ההוצאות הן אלו:

7 ק"ג הספקה שבחשבון ממוצע	
יוצא 12 מילים הקיץ	84.0 מילים
ביצי דגירה	20.0
פחמים חציץ וירק	1.8
נפש לדגירה וחמום	5.0
חלב רוה 1 ליטר	5.0
הוצאות שונות במשק	3.4
הפחתת בנינים, גדרות וכלים	12.0
סה	131.2
עבודה	40.0
בסה עם העבודה	171.2 מילים

אחרי גיל זה של ששה חרשים הפרנית מתחילה כבר להטיל, אם היא ראויה לכך, ונשארת לגידול.

שנה זו מראה לנו באופן כללי, שההוצאה וההכנסה לתרנגולות במשק מסודר הן אלו:

הוצאה:	
30 ק"ג אוכל	300.0 מיל.
פחמים, חציץ וירק	8.0 "
הוצאות שונות	16.0 "
הפחתת בנינים וכלים	30.0 "
תמותה	35.0 "
סה"ה הוצאות	389.0 מיל

ההכנסה האפשרית מתרנגולות היא 600—5 מא"י, הממוצע 550 מא"י. העורך אחרי נכוי ההוצאות הגיל הוא הריוח הנשאר על חשבון העבודה, ז"א 161 מיל. העבודה לפי התנאים הקיימים עכשו בארץ ולפי צורות המשקים עולה 160 מיל על תרנגולת. אולם אם נצמד קריסה בשנים הבאות, כמו שהתקדמו בשנתיים האחרונות, התנאים ישתנו ויוזילו את העבודה על כל גולגולת, כי איש אחד יוכל לטפל ביותר עופות. במשקים הזעירים, שחשבון העבודה בו אחר הוא, ויש תנאים אחרים שמוזילים את ההוצאה. עורך ההכנסה של התרנגולות עולה במקצת ומגיע קרוב ל-200 מיל.

אם מחזיקים תרנגולות לרבייה (לגדל טהן אפרוחים) צריך להוסיף לחשבון ההוצאות לכל תרנגולת עוד 40 מיל על חשבון החזקת התרנגול והפחתתו אולם זה לא יקטין את ההכנסה או את הריוח, כי ההוצאה היתרה של 40 מילם מתקבלת ע"י ביצי דגירה שנמכרות במחיר יותר יקר. מוכן הדבר אם המשק בלתי מסודר וכל העופות מעורבים יחד ומחזיקים תרנגולים מיותרים וכ"י הרי זה הפסד כוחלץ.

מחשבון הגיל אפשר להסיק:

- (1) יש חשבון לפי שעה לסדר משקי עופות רק בעבודה עצמית. אלה שחושבים לסדר משקי עופות בעבודה שכירה אינם בטוחים בריוח אחרי כסוי שכר העבודה; בכל אופן הריוח הוא קטן מאד.
- (2) המשקים (משקי הקבוצות והמשקים הזעירים) צריכים להגדיל את את ענף העופות במשק בהדרגה, ובהתחשב עם התנאים הדרושים לכך לתת תשומת לב יתרה לענף זה העלול להרים את המצב במשק. הדרישה לתוצרת עופות בשוק הולכת וגדלה, הקהל התחיל להבחין בין ביצה טריה לבלתי טריה, בין עוף טוב ורע, אל יזניחו את העבודה הזאת.

ג. דו"ח משני לולים בכפר יחזקאל.

(א) משק א. ל.

הוצאה:

במשק היו במשך השנה באופן ממוצע 38 תרנגולות מתשרי תרפ"ו — תשרי תרפ"ז. גדלו במשך השנה 200 אפרוחים, 30 אפרוחים מתרנגולות הזור, הוצאות ההספקה לפי

המחיר בשוק עלו לסכום של	22,275 ל"מ
הפחתה וכלים	650
ביצים לדגירה	3,210

סה"כ 26,135 ל"מ

הכנסה:

הטילו במשך השנה	5117 ביצים
שערכן בבסק עולה	19,910 ל"מ
מהן השתמשו בבית ב־3126 ביצים	
לדגירה	321

נמכרו אפרוחים ותי"ה	221
מאלו השתמשו בבית ב־52 עופות —	482
ריוח	24,860 ל"מ

(ב) משק מ. ט.

הוצאה:

הערכת הלול בא' אוקטובר 1926.	
110 עופות שונים + 36 תרנגולות הורו	24,00 ל"מ
הספקה	29,78
ביצי דגירה 650	6,50
הוצאות שונות: הפחתה, חטוא וכו'	2,50
	62,73 ל"מ

הכנסה:

הערכת הלול בא' אוקטובר 1927.	
תרנגולות ופרגיות 85	12,75 ל"מ
אפרוחים 60	4,20
הורים צעירים 20	5,00
זקנים	3,00
תרנגולים 6	1,80
סה"כ	26,25 ל"מ
מסכירת עופות והורים	57,01
ביצים 5218	19,54
	102,80 ל"מ

ריוח הלול 40,07 ל"מ

שני הלולים הנ"ל אינם לולים למופת, אבל החברים מתיחסים אל הענק הזה כאל ענק מכנים ומקדישים לו תשומת לב רבה. התנאים לעופות אינם אידיאליים ביותר, וכל זה נעשה בחדורים שונים בלתי קבועים.

ד. דו"ח מהלול במשק הפועלות נחלת-יהודה.

מהדו"ח במשק הפועלות נחלת-יהודה אפשר להסיק את התוצאות האלה:
במשק היו באופן כללי 236 עופות מעורבים, שהשקיעו בהם 142 ימי עבודה
(במשק זה הן חושבות 200 מא"י יום עבודה).

ההוצאות (על כל עוף):

הספקה — 20—31 ק"ג לנלולת שהם עולים יחד עם הירק 370 מילים
הוצאות שונות מחוץ להספקה ועבודה

123

493 מילים

בס"ה הוצאות

(את ההספקה קנו קמעא קמעא במשך כל השנה והיא עלתה ביוקר מאד).

פרט ההוצאות השונות:

הפחתת בנינים, כלים ומכונות 30 מילים לנלולת

11

רפואות וכו'

60

תמותה

22

שונות

123 מילים לנלולת

בס"ה

הכנסה:

124 ביצים לנלולת שהכניסו 725 מילים.

עורף ההכנסה על ההוצאה (המשלם את העבודה ונותן ריוח ידועה) 232 מילים
חוץ משויה של הלשלת.

הערה: בחשבונות יצא הפסד בלול, כי הערכת האנוונטר החי בשנה הקודמת
היתה סונומת, השבו 35—45 ג"ס העוף, והשנה הכניסו בהערכה 250 מילים כל עוף.
כמו כן יוצא במשק הפסד בנידול האפרוחים והריוח מהתרנולות נבלע ע"י ההפסד
של האפרוחים.

חשבון נידול אפרוחים.

הדנירו 1200 ביצים ובקעו 730 אפרוחים ז"א 61%

התמותה מהאפרוחים שבקעו 25%

יוצא ע"כ שמהביצים שהדנירו גדלו 45%

הוצאה:

במספר 543 אפרוחים שנדלו השקיעו 142 ימי עבודה, לפי חשבון של 200 מא"י

יום תעלה העבודה על כל אפרוח 52 מילים

22

ביצים לדנירה

5

נפש לדנירה וחמום

13½

הפחתת בנינים, כלים ומכונות

75

הספקה

167½ מילים

ס"ה הוצאה על אפרוח

הכנסה:

נמכרו במשך הקיץ	278	אפרוחים בנילים שונים	לשחיטה בסכום	21,435	לא"י
	75	" " " "	לגידול	8,500	"
עברו לאינווסטר	190	" " " "	א 250 מילים	47,500	"
סה	543	אפרוחים		77,435	לא"י
				3,000	"
הכנסה מ-800 ביצים שהטילו הפרניות				80,435	לא"י

יוצא ע"כ הכנסה בינונית מכל אפרוח 148 מילים
עורך ההוצאה על ההכנסה — הפסד $19\frac{1}{2}$
167½ מילים

סבת ההפסד: האפרוחים נמכרו לא בניל הרצוי, מספר האפרוחים שנדלו הוא
הוא קטן מדי לגבי סכום ההוצאות מחוץ להספקה.

השפעת רוחות קדים על זני החטה בתרפ"ז.

(מתוך השואת הזנים בתחנת הנסיון החקלאית בניבתא)

מעובר ע"י א. מלצב, המחלקה לביור זרעים.

את הנסיונות בוני חטה שנפסקו בכך-שמן המשכנו השנה בשדות הנסיון בניבתא, האדמה שהיתה סכוסה כולה גור בר נחרשה במועדה הנכון ונורעה לפני הנשם חדרל לבן לשם זבול ובול ירוק. החרדל קבל רק סנת הנקן מעטה והתפתח במדה בינונית וכמות הירק לא היתה גדולה. באביב הפכו את החרדל, השרה נחרש פעמיים במשך הקיץ ובאופן זה הוכן יפה לנסיונות בחטה. את החטה עצמה זבלנו ב-15 ק"ג גפרת אטון ו-15 ק"ג סופרפוסט כפול.

את השרה חלקו ל-12 רצועות מקבילות; גודל כל חלקה 45 מטר מרובעים (2.5×8 מטר) דא 2 שורות של טורית. המרחקים בין הרצועות היו 2 מטר, הדרכים בין החלקות חצי מטר.

החטה נורעה לפני הנשם, כמות הזרעים נקבעה לכל זן וזן על פי גודל הנרענים. כל זן נורע בארבע חלקות בקורת; הזן המקומי — העיקרי בסביבה — נורסי נורע ב-12 חלקות בקורת. החטה נבטה יפה ובמלואה ביום 18.12. חיוץ קנים התחיל בון המקומי נורסי ב-12.10*, ההתקנות — בסוף ינואר.

במחצית חודש מרץ הניעה החטה לגובה של 60-70 ס"מ. מכיון שהאדמה היתה מוכנה יפה ומוזבלת והנשמים ירדו בשפע היתה התפתחות הצמחים יפה.

רוחות הקדים (החמסין) שבאו בימים 16.5-14 (הטמפרטורה המכסימלית היתה 44° צלזיוס בצל) השפיעו באופן כולט לרעה על בשילתם של זני החטה ועל יכולתם. הגורם המכריע במדת הנזק שגרמו רוחות הקדים לזני החטה השונים היתה תקופת הבשילה אשר בה נמצא הזן בשעת נשיבתן של רוחות הקדים. אפשר גם לקבוע חוקיות ידועה ששלטה כאן (ראה טבלא א').

* עליה בקנים Schossen.